

STORTINGET

Representantforslag 42 S

(2021–2022)

fra stortingsrepresentantene Guri Melby, Sveinung Rotevatn og Ingvild Wettrhus Thorsvik

Dokument 8:42 S (2021–2022)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Guri Melby, Sveinung Rotevatn og Ingvild Wettrhus Thorsvik om å fryse EØS-utbetalingene til den polske stat

---

Til Stortinget

Bakgrunn

Siden den nåværende nasjonalkonservative polske regjeringen kom til makten i 2015, har den forsøkt å akkumulere makt ved å svekke sivilsamfunn, opposisjon, medier og justissektorens uavhengighet. Spesielt forsøket på å ta kontroll over justissektoren ved å politisere landets domstoler og svekke domstolenes mulighet til å utfordre regjeringens politikk er graverende for rettsstaten i Polen. Rettsstaten skal garantere borgerne muligheten til å påklage maktmisbruk og brudd mot grunnloven, menneskerettighetene og relevant EU-rett, men grepene den polske regjering har tatt, svekker domstolenes evne til å gjøre dette.

Den polske konstitusjonsdomstolen var første offer for denne typen politisering ved at dommere blir utnevnt utelukkende på politisk grunnlag. Andre instanser har blitt utsatt for lignende forsøk på å ta kontroll over domstolene. Høyesterett har også blitt offer for dette angrepet på Polens egen grunnlov, som på samme måte som Norges grunnlov bygger på maktfordeling og borgernes rett til å få sine saker prøvd for politisk uavhengige domstoler. Det ble blant annet opprettet et eget særkammer dominert av regjeringslojale dommere med disiplinærmyndighet overfor andre dommere. Pol-

ske dommere og advokater som går mot regjeringen, risikerer å bli straffet med bøter og andre sanksjoner. Dette har ført til en betraktelig nedkjølingseffekt i saker som rettes mot polske myndigheter. Det er også stor fare for at Høyesterett i sin helhet kommer under direkte politisk kontroll og da kan overprøve valgresultatet eller godkjenne valgfusk ved neste parlamentsvalg.

Den polske regjeringens uavbrutte forsøk på å undergrave rettsstaten nådde et foreløpig høydepunkt i oktober, da den polske konstitusjonsdomstolen uttalte at Polen framover kan se bort fra viktige grunnprinsipper i EU-lovverk. At EU-lovverk har forrang på de deler av EU-retten som EUs medlemsstater i fellesskap har bestemt skal gjelde i medlemsstatene, er en av grunnpilarene i EU-samarbeidet og som en konsekvens også i EØS-avtalen hvis ikke annet er bestemt gjennom traktatsamarbeidet. Når Polen åpner for å se bort fra deler av den EU-retten som forbinder alle EU og EØS-medlemmer, undergraver de samtidig EØS-avtalen og norske utbetalinger til Polen. I november 2021 ble dette fulgt opp av at den polske konstitusjonsdomstolen også erklærte retten til rettferdig rettergang etter Den europeiske menneskerettskonvensjonen (EMK) for «grunnlovsstridig».

Den 16. november uttalte Den europeiske unions domstol (ECJ) at «EU law precludes the regime in force», med henvisning til at det at den polske justisministeren har anledning til å si opp dommere før åremålet deres har gått ut, uten å oppgi en grunn, ikke er forenelig med europeisk lov. Denne uttalelsen må også få følger for den norske utbetalingen av EØS-midler.

EØS-avtalen som folkerettslig traktat gir rom for proporsjonale svartiltak når motparter vesentlig bryter deler av avtalen. Norge er ikke forpliktet til å utbetale

EØS-midler til Polen uavhengig av hva som skjer med landets rettsstat, demokrati og menneskerettigheter.

Forslagsstillerne er positive til EØS-midlene fordi de gir et betydelig bidrag til økonomisk og sosial utjevning basert på et felles verdimelessig fundament. De brukes i 14 mottakerland til flere allmenntilgjengelige prosjekter, i tillegg til at de bidrar til gode bilaterale forhold mellom Norge og flere land i EU.

Det er Stortinget som har vedtatt størrelsen på den totale forpliktelsen på 28 mrd. kroner som Norge har påtatt seg for inneværende finansieringsperiode (2014–2021), jf. Prop. 119 S (2015–2016) og Innst. 354 S (2015–2016). Tildeling til det enkelte land er fastsatt i avtalen med EU og følger en fordelingsnøkkel basert på en kombinasjon av økonomisk utvikling og befolkningsstørrelse. I regjeringens forslag til statsbudsjett for 2022 skal det overføres 1,620 mrd. kroner til Polen.

Polske myndigheter videreforder og kontrollerer alle EØS-midler som overføres fra Norge. Disse midlene styrker den polske regjeringens maktposisjon og er en kilde til prestisje for regjeringen. Den uavhengige polske dommerforeningen Iustitia har uttrykt at de norske

midlene bidrar til undertrykkelsen og vanskeliggjør deres arbeid. Unntaket er de midler som går direkte til polsk sivilsamfunn via den uavhengige Batory-stiftelsen. I forslaget til statsbudsjett for 2022 gjelder dette 55 mill. kroner eller ca. 3 pst. av totalsummen til Polen. Forslagsstillerne mener denne utbetalingen bør videreføres selv om overføringer direkte til polske myndigheter fryses inntil rettsstatens vilkår bedres betraktelig.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

1. Stortinget ber regjeringen fryse utbetalinger av EØS-midler som går direkte til polske myndigheter, inntil den polske rettsstatens vilkår bedres betraktelig.
2. Stortinget ber regjeringen fortsette utbetalinger til polsk sivilsamfunn via Batory-stiftelsen.

2. desember 2021

Guri Melby

Sveinung Rotevatn

Ingvild Wetrhus Thorsvik